

УДК 657
JEL M 41

Гайдаєнко Ольга,
Мігов Федір
Одеський національний економічний університет

АНАЛІЗ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ ЛЬВІВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА «СВІТОЧ»)

В статті досліджено вплив обраної політики управління оборотними активами на результати діяльності та показники фінансового стану підприємства. Проаналізовано динаміку взаємозв'язку між обсягами та структурою оборотних активів і їх вартістю на показники ліквідності й рентабельності у ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч».

Ключові слова: політика управління оборотними активами, оборотні активи, ліквідність, виробничі запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти, рентабельність, ліквідність, оборотність оборотних активів, робочий капітал.

In the article the influence of the chosen policy management of turnaround assets on results of operations and financial status. The dynamics of the relationship between the amount and structure of current assets and their value on the liquidity and profitability of PJSC Lviv confectionery factory "Svitoch".

Keywords: policy management current assets, current assets, liquidity, inventories, accounts receivable, cash, profitability, liquidity, turnover of current assets, working capital.

В статье исследовано влияние выбранной политики управления оборотными активами на результаты деятельности и показатели финансового состояния предприятия. Проанализирована динамика взаимосвязи между объемами и структурой оборотных активов и их стоимости на показатели ликвидности и рентабельности в ПАО Львовская кондитерская фабрика «Свиточ».

Ключевые слова: политика управления оборотными активами, оборотные активы, ликвидность, производственные запасы, дебиторская задолженность, денежные средства, рентабельность, ликвидность, оборачиваемость оборотных активов, рабочий капитал.

Оборотні активи підприємства перебувають у постійному русі, то збільшуючи, то вивільняючи грошові кошти, які у них вкладено. А це, в свою чергу, впливає на кінцеві результати діяльності підприємства – прибуток, ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість тощо. Саме тому ефективне управління оборотними активами є одним із важливих завдань фінансового менеджменту підприємства.

Проблеми управління оборотними активами є предметом дослідження вітчизняних та іноземних науковців. Питання управління оборотними

активами висвітлені у працях: В. Савчука, І. Бланка, М. Коробова, В. Пономаренко, А. Поддєрьогіна, Г. О. Партин, І. Яремка, Л. Коваленка та інші. Приділяли увагу й іноземні вчені: Д. Ван Хорн, Д. Ваховіч, Д. Шима і Д. Сігел, Ж. Рішар, Е. Хелферт, Стоянова та ін.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі управління оборотними активами підприємства, усе-таки особливо сьогодні відчутною є потреба методологічного забезпечення впровадження теоретичних розробок у практичну діяльність. Необхідно зазначити, що в працях учених існують деякі розбіжності, суперечливі з приводу критеріїв оцінки і ознак агресивної і консервативної моделі управління оборотними активами та джерелами їх фінансування, а також фінансових наслідків їх застосування [3, с.141].

Метою статті є дослідження впливу обраної політики управління оборотними активами на показники ліквідності та рентабельності підприємства. Особливості такого взаємозв'язку розглянемо на прикладі результатів діяльності ПАТ «Світоч».

Одним із головних завдань менеджменту підприємства є максимізація його прибутковості за умови мінімізації ризиків, підтримання ліквідності та фінансової стійкості. Для успішної реалізації цього завдання важливо сформуванню оптимальну структуру активів підприємства, зокрема оборотних активів. Інвестиції у поточні активи підприємства щодня змінюються. Ефективне управління обсягом і структурою поточних активів призведе до збільшення прибутковості та зменшення ризиків [4].

Особливістю оборотних активів є те, що вони постійно трансформуються. Виробничі запаси перетворюються у готову продукцію, готова продукція – у дебіторську заборгованість, а остання – у грошові кошти. Постійний рух складових оборотних активів вимагає у менеджменту підприємства формування такої політики щодо управління ними, котра б могла позитивно вплинути на кінцеві результати діяльності підприємства. Очевидно така політика повинна включати низку параметрів або нормативних значень, методологічних підходів, на які орієнтується керівництво в процесі прийняття рішення, що стосуються управління оборотними активами підприємства [1, с.265].

Під політикою залучення капіталу варто розуміти певну сукупність управлінських рішень і дій щодо вибору джерел коштів, які використовуються для формування активів підприємства й дотримання оптимального співвідношення між ними.

Обґрунтування цієї політики дуже важливо, тому що воно забезпечує ефективне використання капіталу, фінансову стабільність і платоспроможність, збалансоване зниження ціни формування капіталу й зменшення ризику витрат [2, с.82].

Розглянемо особливості формування оборотних активів на ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч».

Перш за все розглянемо структуру оборотних активів за важливими їх групами (рис. 1).

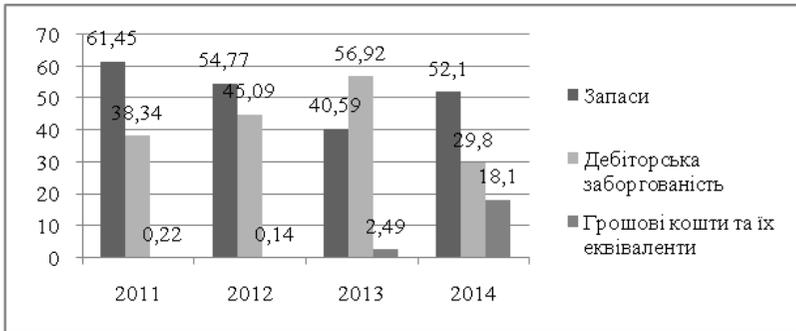

Рис. 1. Аналіз динаміки і структури оборотних активів ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч» за 2011-2014рр

Аналіз динаміки і структури оборотних активів ПАТ Львівської кондитерської фабрики «Світоч» показав, що у 2012 році в порівнянні з 2011 оборотні активи підприємства зменшилися на 61282 тис. грн. або на 27,92%. Так, якщо у 2011 р. вони становили 219481 тис. грн., то у 2012 р. – 158199 тис. грн. Це відбулося за рахунок зменшення запасів на 48223 тис. грн. або на 35,76%, дебіторської заборгованості – на 12812 тис. грн. або на 15,23%, грошових коштів та їх еквівалентів – на 247 тис. грн. або на 52%. Зменшення запасів на складі характеризується як позитивний момент, так як запаси на підприємстві схильні до швидкого псування і тим самим відбувається їх постійне оновлення, а також на підприємстві збільшилася виручка від реалізації, що говорить про ефективне їх використання, а також показує що підприємство з агресивної моделі управління запасами переходить у консервативну. Зменшення дебіторської заборгованості може говорити про збільшення погашення дебіторської заборгованості з боку покупців або про зменшення поставок, у даному випадку відбувається 1 варіант, так як збільшився чистий дохід. Зменшення грошових коштів може говорити про те, що підприємство втрачає свою платоспроможність.

У 2013 році в порівнянні з 2012 роком ситуація на підприємстві змінилася. Оборотні активи у 2013 році збільшилися в порівнянні з 2012 роком на 42420 тис. грн. або на 26,81%. Так, якщо у 2012 році вони склали 158199 тис. грн., то у 2013 році – 200619 тис. грн. Це відбулося за рахунок збільшення дебіторської заборгованості на 42857 тис. грн. або 60,08%. Однак

це збільшення можна розглядати як негативний фактор, тому що на підприємстві зменшилася виручка від реалізації, а це означає що гроші надходять від покупців із затримкою. Грошові кошти та їх еквіваленти збільшились на 4768 тис. грн. або 2091,2% відповідно. Грошові кошти – це найліквідніший актив, і їх збільшення може говорити про збільшення платоспроможності підприємства. Запаси на підприємстві зменшились на 5205 тис. грн. або на 6,01%.

У 2014 році менеджмент підприємства виправив помилки, які були допущені у минулому році. Оборотні активи у 2014 році у порівнянні з 2013 роком збільшились на 65201 тис. грн. або на 32,5%. Так у 2013 році вони склали 200619 тис. грн., то у 2014 році – 265820 тис. грн. Таке збільшення відбулося за рахунок збільшення запасів на 57060 або на 70,07, тим самим підприємство переходить до агресивної моделі управління запасами, яка несе за собою як позитивні так і негативні моменти. Позитивним моментом є те, що підприємство практично виключає питання зростання ризику технічної неплатоспроможності. Негативним моментом є те, що підприємство не може забезпечити підвищену економічну рентабельність активів. Що стосується дебіторської заборгованості, то у 2014 році в порівнянні з 2013 роком вона зменшилась на 34983 тис. грн. або на 30,64%. Разом зі зменшенням дебіторської заборгованості збільшується величина виручки від реалізації, і це говорить про те, що підприємство почало заключати нові контракти і покупці почали швидше розраховуватися за своїми зобов'язаннями і тим самим збільшилася величина грошових коштів та їх еквівалентів на 43124 тис. грн. або на 863,17%, і тим самим підприємство збільшує рівень своєї абсолютної ліквідності і зменшує ризик настання неплатоспроможності.

Зміна політики управління виробничими запасами наклала свій відбиток на динаміку показника поточної, швидкої та загальної ліквідності. Використання різних типів політики управління активами зумовило коливання всіх цих показників. Детальніше ми це розглянемо на рис. 2.

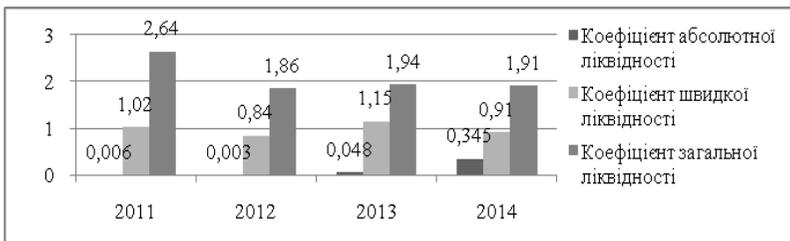

Рис. 2. Аналіз платоспроможності ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч» за 2011-2014рр.

Аналіз платоспроможності підприємства показав, що коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2012 році в порівнянні з 2011 роком зменшився на 0,003 (з 0,006 в 2011 році до 0,003 у 2012 році). Але він як у 2011 році, так і у 2012 році не відповідає рекомендованому значенню, і це означає, що підприємство покриє свої короткострокові зобов'язання лише 0,3% у 2012 році. Коефіцієнт швидкої ліквідності знизився на 0,178 з 1,02 у 2011 році до 0,84 у 2012 році, але все одно значення цього коефіцієнта відповідає нормативу і показує, що у 2012 році підприємство на 84% зможе розрахуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями грошовими коштами та коштами у розрахунках. Що стосується коефіцієнта загальної ліквідності, то він також зменшився на 0,783 з 2,64 у 2011 році до 1,86 у 2012 році і не відповідає нормативу у 2012 році.

У 2013 році в порівнянні з 2012 роком підприємство підвищило свою платоспроможність і збільшило показники поточної, швидкої та загальної ліквідності на 0,045, 0,312 та 0,082 відповідно і у 2013 році ці показники дорівнювали 0,048, 1,15 та 1,94 відповідно.

У 2014 році рівень абсолютної ліквідності збільшується майже на 30%, з 5% у 2013 році до 35% у 2014 році. Рівень швидкої ліквідності зменшився на 24%, але все одно лишається в межах нормативу, і це не можна розглядати як негативний момент, так як зменшення цього показника пов'язане із тим, що гроші від дебіторів почали надходити у підприємство більш швидкими темпами, про що свідчить збільшення коефіцієнта абсолютної ліквідності. У 2014 році підприємство знову переходить до агресивної політики управління запасами, у зв'язку із зміною ситуації на ринку і починає нарощувати розміри запасів, що робить його більш стійким на ринку, так як відбувається стрімке підвищення цін на сировину і матеріали, а підприємство закупило їх за дешевшими цінами, що дозволило йому тим самим зайняти більшу частину на ринку, не підіймати ціни на свою продукцію і найголовніше збільшувати розміри чистого доходу.

Провівши аналіз джерел фінансування діяльності ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч» можемо зробити висновок, що на підприємстві використовується консервативна стратегія фінансування оборотних активів. Джерелами фінансування усіх активів досліджуваного нами підприємства є:

- власний капітал у вигляді нерозподіленого прибутку;
- поточні зобов'язання і вигляді кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги (рис. 3).

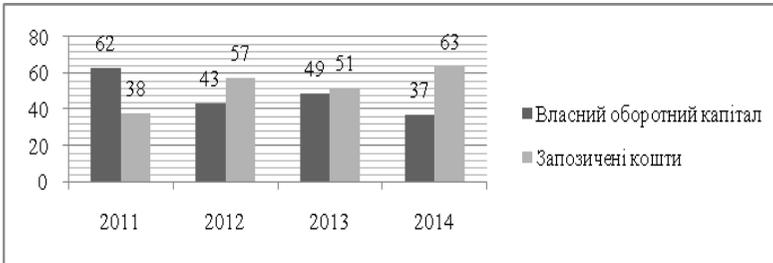

Рис. 3. Структура джерел фінансування оборотних активів ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч» упродовж 201–2014 рр., %

У 2011 р. 62 % оборотних активів було фінансовано власними коштами і лише 38% – поточними зобов'язаннями при нормативі 10%. У наступні періоди через суттєве нарощення обсягів виробництва, а відповідно зі збільшенням потреби у запасах, закономірним зростанням дебіторської і кредиторської заборгованостей структура джерел фінансування оборотних активів поступово змінюється. У 2014 р. 63% оборотних активів підприємство фінансує за рахунок кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги. Незважаючи на кардинальну зміну джерела фінансування, показник робочого капіталу підприємства залишається додатним і достатньо високим.

Зміна політики управління виробничими запасами, що пов'язана із оптимізацією їх обсягів, привела до зміни показників рентабельності підприємства (рис. 4).

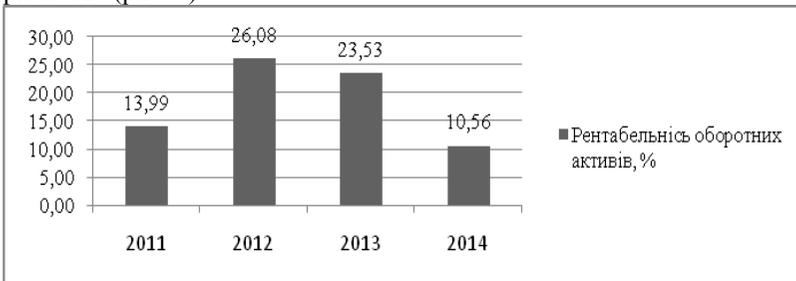

Рис. 4. Динаміка показників рентабельності оборотних активів ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч», %

Така зміна пов'язана зі зміною політики управління активами, підприємство збільшувало розміри оборотних активів, щоб уникнути технічної неплатоспроможності, однак тим самим це не дає змогу

збільшувати ефективність використання оборотних активів.

Після повного аналізу оборотних активів, ми можемо побачити, що кожного року підприємство змінювало політику управління оборотними активами (табл.1). Так у 2011 та 2014 роках підприємство використовувало агресивну політику. Це дало йому змогу наростити обсяг оборотних активів 219481 та 265820 тис. грн. відповідно, що автоматично позбавило його технічної неплатоспроможності, однак така політика не дозволяє збільшувати економічну рентабельність, так у 2011 році підприємство отримало лише 14 грн. прибутку на 100 грн. оборотних активів, а у 2014 році – 10,56 грн. У 2012 році підприємство використовувало консервативну політику, це дозволило йому отримати найвищу рентабельність – 26,08 грн. на 100 грн. оборотних активів, але підприємство схильне до технічної неплатоспроможності при зміні ситуації на ринку, так як величина оборотних активів на низькому рівні – 158199 тис. грн. У 2013 році підприємство використовувало компромісну (помірну) політику, що дало йому змогу тримати рівень залишку оборотних активів на середньому рівні – 200619 тис. грн. та отримати 23,53 грн. на 100 грн. оборотних активів.

Можемо констатувати, що на ПАТ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч» менеджмент використовує різні політики щодо управління складовими оборотного капіталу. Використовуючи результати аналітичних досліджень гнучко змінює підходи до управління оборотним капіталом, водночас тримаючи під контролем основні показники результатів діяльності.

Таблиця 1

Політика управління оборотними активами на ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч» за 2011-2014рр

2011	Агресивна	Найвищий рівень технічної платоспроможності
2014		Найнижча економічна рентабельність
2012	Консервативна	Найнижчий рівень технічної платоспроможності
		Найвища економічна рентабельність
2013	Компромісна	Технічна платоспроможність та рентабельність знаходяться на середньому рівні

Отже, обрання того чи іншого виду політики щодо управління оборотними активами підприємства з погляди формування їх обсягів і структури та диверсифікації джерел фінансування має великий вплив на результати діяльності підприємства – рентабельність, ліквідність, платоспроможність тощо. Сьогодні середовище, у якому функціонує підприємство, характеризується динамічністю, складністю, багаторівневістю, мінливістю тощо. Обрання того чи іншого виду політики управління оборотними активами необхідно здійснювати, враховуючи результати постійного моніторингу зовнішнього середовища, а саме проводити аналіз і прогнозувати ситуацію на сировинних, збутових, фінансових ринках. Менеджмент підприємства повинен бути готовим швидко переорієнтувати

політику управління запасами, дебіторською заборгованістю чи грошовими активами з метою нарощення рентабельності оборотних активів, усіх активів і власного капіталу і одночасно зберігаючи платоспроможність і підтримуючи ліквідність підприємства.

Література:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К: Ника-Центр, 2007. – 624 с.
2. Гайдаєнко О. М. Стратегічний аналіз: навчальний посібник / О. М. Гайдаєнко. - Одеса: Атлант, 2010. - 324 с.
3. Гайдаєнко О. М. Комплексне управління фінансовими ресурсами підприємства / О. М. Гайдаєнко, А. І. Решетник // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнародний збірник наукових праць. Випуск 3 (м. Луцьк) / відпов. ред. Н.В. Семенишена. – Тернопіль: Крок, – 2014. –332с.
4. Нашкерська М. М. Аналіз впливу обраної політики управління складовими оборотних активів [Електронний ресурс] / М. М. Нашкерська – Режим доступу до ресурсу: <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/view/586>.
5. Річна інформація ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://smida.gov.ua/>

Автори:

Гайдаєнко Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна.

Мігов Федір Павлович, студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна.

Сфера наукових інтересів: ефективність використання оборотного капіталу підприємства, аналіз власного капіталу, стратегічний аналіз.

Зв'язок з автором: fedor.migov@mail.ru